

Sygn. akt V CSK 480/14

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku A. C.

przy uczestnictwie Syndyka masy upadłości "K." Spółki z o.o.

w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

o wpis hipoteki przymusowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2015 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia

Sądu Okręgowego w W.

z dnia 28 listopada 2013 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego
rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd pierwszej instancji uchylił wpis hipoteki przymusowej dokonany 21 maja 2013 r. przez referendarza sądowego i oddalił wniosek o wpis. Ustalił, że wniosek o dokonanie wpisu został złożony dnia 21 marca 2013 r., a postępowanie upadłościowe toczyło się od dnia 29 marca 2013 r. i zakończyło się 29 maja 2013 r. ogłoszeniem upadłości K. sp. z o.o., co uniemożliwiało obciążenie hipoteką składników masy upadłości.

Apelację wnioskodawcy oddalił Sąd drugiej instancji.

Sprzeciwił się stanowisku skarżącego, że obciążenie w rozumieniu art. 81 ust. 1 p.u.n. składnika masy upadłości hipoteką następuje już w chwili dokonania wpisu hipoteki przez referendarza. Przyjął, że Sąd rozpoznając m.in. apelację od postanowienia Sądu oddalającego wniosek o wpis, nie powinien brać pod uwagę stanu faktycznego istniejącego w chwili składania wniosku o wpis, lecz aktualny stan istniejący w chwili orzekania. Skoro więc uwzględnienie wniosku o wpis doprowadziłoby w chwili orzekania do obciążenia składnika masy upadłości hipoteką, a wniosek o wpis nie został złożony co najmniej 6 miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, to dokonanie wpisu nie było dopuszczalne, stwierdził sąd odwoławczy. Uznał zarazem, że o dopuszczalności wpisu hipoteki obciążającej majątek dłużnika przesądza moment dokonywania tego wpisu, a przeszkodę wyłączającą jego dokonanie jest ogłoszenie upadłości.

Wnioskodawca zaskarżył w całości postanowienie Sądu drugiej instancji, opierając skargę kasacyjną na zarzutach mieszczących się w ramach obu podstaw kasacyjnych.

Skarżący zarzucił naruszenie przez błędną wykładnię art. 626⁶ § 1 k.p.c. w zw. z art. 626⁸ § 6, 7 i 8 k.p.c., art. 518¹ § 3 k.p.c. w zw. z art. 626⁸ § 2 i art. 316 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w powiązaniu z art. 81 ust. 1 p.u.n. i w zw. z art. 65 ust. 1 i art. 67 u.k.w.h. przez przyjęcie, że obciążenie składnika masy upadłości wpisem hipoteki dokonany przez referendarza sądowego nie nastąpiło przed ogłoszeniem upadłości oraz uznanie, że momentem obciążenia tych składników masy jest dopiero uprawomocnienie się wpisu hipoteki.

Zarzut niewłaściwego zastosowania art. 81 ust. 1 i 2 p.u.n. w ustalonym stanie faktycznym uzasadnił skarżący tym, że wpis hipoteki został dokonany przed datą ogłoszenia upadłości, a więc jeszcze przed ogłoszeniem upadłości doszło do obciążenia hipoteką składnika masy upadłości.

Wnioskodawca wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi akcentuje się tezę, że wpis dokonany przez referendarza sądowego jest obciążeniem składnika majątku dłużnika dokonany przed ogłoszeniem upadłości, a art. 81 ust. 1 p.u.n. nie wyklucza dokonania choćby nieprawomocnego wpisu jeszcze przed ogłoszeniem upadłości.

Uczestnik postępowania w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie jako bezzasadnej, twierdząc, że nie jest wpisem hipoteki wpis dokonany przez referendarza przed ogłoszeniem upadłości, którego wykreślenie nakazał następnie Sąd w toku dalszego postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji, aprobując orzeczenie Sądu I instancji oddalające wniosek o dokonanie wpisu hipoteki, oparł swoje rozstrzygnięcie wyłącznie na wynikającym z art. 81 ust. 1 p.u.n. zakazie obciążania m.in. hipoteką składników masy upadłości, po wadliwym przyjęciu, że przepis ten znajduje zastosowanie w ustalonym stanie faktycznym sprawy.

O aprobacie Sądu odwoławczego dla rozstrzygnięcia oddalającego wniosek przesądziło więc jedynie uznanie istnienia ustawowego zakazu dokonania obciążenia, eliminującego tym samym potrzebę badania merytorycznych przesłanek samej zasadności wniosku o wpis.

Tymczasem z mocy art. 509¹ § 1 k.p.c. czynności w sprawach o wpis w księdze wieczystej, nie wyłączając wpisu hipoteki, może wykonywać referendarz sądowy. Z kolei z mocy art. 518¹ § 3 k.p.c. w razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej, nie wyłączając skargi na wpis hipoteki dokonany przez referendarza sądowego, wpis ten nie traci mocy, a sąd rozpoznający sprawę wydaje postanowienie m.in. uchylające go w całości i w tym zakresie wniosek

oddala. Takie orzeczenie Sądu może być następstwem albo naruszenia formalnego zakazu dokonania kwestionowanego wpisu, albo, w razie braku takiego zakazu, niewystąpienia merytorycznych przesłanek uwzględnienia wniosku zbadanego w zakresie objętym kognicją sądu wieczystoksięgowego.

W niniejszej sprawie Sąd odwoławczy zaaprobował orzeczenie oddalające wnioski o wpis hipoteki stosując art. 81 ust. 1 p.u.n., przewidujący zakaz obciążania składników masy upadłości, a więc zawierający formalną przeszkodę do dokonania wpisu w razie zaistnienia określonych w nim przesłanek ustawowych.

Zakaz ten odnosi się również do referendarza sądowego, jako podmiotu uprawnionego z mocy art. 509¹ § 1 k.p.c. do dokonania wpisu obciążenia, m.in. hipoteką, składników masy upadłości.

W ustalonym stanie faktycznym tej sprawy zakaz wynikający z art. 81 ust. 1 p.u.n. nie znajdował jednak zastosowania wobec braku wystąpienia wszystkich zawartych w nim przesłanek uzasadniających jego subsumpcję. Zważyć bowiem należy, że referendarz sądowy dokonując wpisu hipoteki w dniu 21 maja 2013 r. nie obciążył nią składników masy upadłości po ogłoszeniu upadłości, ponieważ upadłość dłużnika została ogłoszona później, bo dopiero 29 maja 2013 r. Zakaz wynikający z przepisu art. 81 ust. 1 p.u.n. nie obowiązywał więc w chwili dokonywania wpisu hipoteki przez referendarza sądowego, a rację ma skarżący, że wpis hipoteki dokonany przez referendarza sądowego w dniu 21 maja 2013 r., więc w chwili nieistnienia jeszcze ustawowego zakazu jego dokonania, nie stracił mocy w wyniku wniesienia od niego skargi (art. 518¹ § 3 zd. pierwsze k.p.c.).

W judykaturze trafnie podkreślono, że z art. 81 ust. 1 p.u.n. wynika jednoznacznie, iż nie wpisuje się m.in. hipoteki obciążającej nieruchomości wchodzącą w skład masy upadłości, a więc że ten zakaz ustawy obowiązuje *expressis verbis* dopiero po ogłoszeniu upadłości, która w stanie faktycznym tej sprawy została ogłoszona 29 maja 2013 r. Jeżeli więc, tak jak w rozpoznawanej sprawie, hipoteka została wpisana, przez uprawnionego do dokonania wpisu referendarza sądowego, w dniu 21 maja 2013 r., a więc jeszcze przed ogłoszeniem upadłości, to przepis art. 81 ust. 1 p.u.n. nie może być podstawą obowiązywania zakazu dokonania wpisu hipoteki już chociażby z tej racji, że wpis został dokonany

w chwili nieobowiązania tego ustawowego zakazu (por. postanowienie SN z dnia 22 lipca 2005 r. sygn. III CK 107/05, niepubl.). Inną kwestią jest ocena wystąpienia materialnoprawnych przesłanek uwzględnienia wniosku w zakresie objętym kognicją sądu wieczystoksięgowego, która pozostała poza zakresem zaskarżonego orzeczenia.

Chybiony okazał się natomiast zarzut naruszenia art. 81 ust. 2 p.u.n. przez jego niewłaściwe zastosowanie, ponieważ Sąd odwoławczy trafnie nie zastosował tego przepisu, a jedynie uznał konieczność jego uwzględnienia wyłącznie przy dokonywaniu interpretacji art. 81 ust. 1 p.u.n.

Wynikający z tego ostatnio wymienionego przepisu zakaz dokonania wpisu m.in. hipoteki obciążającej nieruchomości stanowiącą składnik masy upadłości nie ma, z mocy art. 82 ust. 2 p.u.n., zastosowania do wniosku o wpis złożonego wcześniej niż w ciągu sześciu miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości (uchwała SN z dnia 14 grudnia 2007 r., III CZP 128/07, OSNC 2009/1/3). Przepis art. 81 ust. 2 p.u.n., będący wyjątkiem od zasady określonej w art. 81 ust. 1 p.u.n., nie mógł więc znaleźć zastosowania w stanie faktycznym tej sprawy, ponieważ wniosek o wpis hipoteki został złożony w sądzie w dniu 21 marca 2013 r., a więc jedynie na 8 dni wcześniej przed dniem 29 marca 2013 r., w którym złożono wniosek o ogłoszenie upadłości. Wskazanie przez Sąd odwoławczy (s. 4 uzasadnienia postanowienia) na konieczność interpretacji art. 81 ust. 1 p.u.n. z uwzględnieniem ust. 2 tegoż artykułu nie uzasadnia zarzutu niewłaściwego zastosowania tego ostatniego przepisu.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.